

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертацію Міхальнової Ю. О.
«Філософсько-рефлексивне осмислення правової культури особистості:
проблема агапелогічного підходу»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 033 Філософія

Актуальність представленої теми дисертаційної роботи зумовлена необхідністю дослідження сутності та змін у правовій культурі особистості в умовах розбудови правової держави. Необхідність звертання філософів, учених-представників гуманітарних наук до проблем, пов'язаних із правовою культурою суспільства, духовним життям українського народу викликана тими докорінними змінами, які відбуваються в усіх сферах життя нашого суспільства. Сутність змін, що відбуваються в правовій сфері суспільства, пов'язані з особливостями та станом змін у правовій культурі особистості, що відбуваються в умовах соціокультурної трансформації українського суспільства має не тільки велике соціально-практичне значення, але й становить значний інтерес у науково-теоретичному і науково-прикладному аспектах.

Філософсько-рефлексивне осмислення феномена правової культури особистості на методологічних засадах агапелогічного підходу є також актуальним у контексті розвитку сучасної української філософії, направленої на пошук нових наукових підходів вивчення складних соціокультурних феноменів, переосмислення змісту певних категорій, концептів, теоретико-методологічних основ дослідження сучасного суспільства. Спроба окреслити теоретико-методологічні та праксеологічні контури агапелогічного підходу в соціально-філософському дискурсі та можливості застосування агапелогічної методології до дослідження правової культури особистості заслуговує всілякої підтримки. Використання агапелогічного підходу в дослідженні правової культури особистості надає можливість змістовно та цілісно дослідити сутність та особливості правової культури особистості як феномена соціокультурного буття.

Структура наукового дослідження чітко визначена та обґрунтована, всі її елементи узгоджені між собою. Джерельна база роботи свідчить про ґрунтовність теоретичного осмислення об'єкта та предмета дослідження. Зокрема, у дисертації список використаних джерел містить 212 найменувань, з них 71 – іноземними мовами, що свідчить про ретельний науковий аналіз заявленої теми. Це також дало змогу Міхальовій Ю. О. досягти мети дослідження, а саме: зробити філософсько-рефлексивне осмислення феномена правової культури особистості на методологічних засадах агапелогічного підходу.

У першому розділі «Правова культура особистості у філософській рефлексії» здійснено філософський аналіз понять «культура», «правова культура», «правова культура особистості», «агапічна соціальність», запропоновано авторське тлумачення поняття «правова культура особистості». Розглядаючи сутність правової культури особистості, авторка підкреслює його ціннісну природу і звертає увагу на здатність відображати в правовій формі стан найважливіших соціальних цінностей. Міхальова Ю. О. показує правову культуру особистості як складний багаторівневий соціокультурний феномен.

Цікавим і оригінальним, на мою думку, є запропоноване авторкою визначення концепту «агапічна соціальність», під якою розуміється певний тип соціальної реальності, як результат соціально-комунікативної взаємодії, яка ґрунтується на агапічних засадах людяності, довіри та пріоритету духовності.

У другому розділі «Методологічні основи дослідження правової культури особистості: між аксіологічним та агапелогічним підходами» авторкою проведено компаративний аналіз можливостей та обмежень використання евристичного потенціалу аксіологічного та агапелогічного підходів у дослідженні правової культури особистості. Авторка зазначає, що для проведення комплексного, цілісного філософського дослідження правової культури особистості необхідно поєднувати із традиційними методологічними підходами (аксіологічним, діалектичним та ін.)

агапелогічний підхід. У роботі обґрунтовано, що використання агапелогічного підходу в дослідженні правової культури особистості дає можливість цілісно та змістовно охарактеризувати правову культуру особистості, яка реалізується через якісні відносини між членами суспільства, основою яких є соціальне життя побудоване на принципах «любові-мудрості – розум/розумності – справедливості».

У третьому розділі дисертації «Правова культура особистості в соціокультурному просторі сучасного суспільства: перспективи практизації агапелогічного підходу» авторкою проведено структурно-функціональний аналіз онтологічної сутності правової культури особистості, як фактора соціальної реальності, правового буття. Аналіз підходів до визначення структури правової культури особистості дав можливість дисертантці виділити його атрибутивні структурні елементи.

Авторка правильно зазначає, що правова культура формується протягом тривалого часу, тому велике значення для її формування має історичний контекст, історичний досвід та традиції, і тому дуже важливо змінити радянські настанови та цінності в правовій культурі українців, які впливають на їхнє світовідношення та світосприйняття себе в світовому просторі та на ставлення до законів, держави, політики на демократичні, соціально значущі, доцільні, відповідальні.

До значних наукових результатів дисертаційної роботи можна віднести як теоретичне обґрунтування, так і практичне розв'язання поставлених наукових завдань. Оцінюючи дисертаційне дослідження щодо наукової новизни, варто акцентувати увагу, що Міхальова Ю. О. правомірно зауважує, що вперше було окреслено теоретико-методологічні та праксеологічні контури агапелогічного підходу в соціально-філософському дискурсі; обґрунтовано використання агапелогічного підходу в дослідженні правової культури особистості, що дає можливість змістовно та цілісно охарактеризувати правову культуру особистості, яка реалізується через якісні відносини між членами суспільства, в основу яких покладено соціальне

життя на принципах «любові-мудрості – розум/розумності – справедливості»; визначено смислові параметри терміну «агапічна соціальність».

На увагу заслуговує методологічна складова дисертації, яка охоплює такі наукові методи: діалектичний, історичний, метод сходження від абстрактного до конкретного, компаративний, системний, аксіологічний, а також агапелогічний підхід.

Здійснені в дисертації теоретичний та методологічний аналізи, узагальнення, висновки є обґрунтованими. Загалом, мета та завдання, що заявлені в дисертації, вирішені.

Ураховуючи безумовну якість, теоретико-методичну обґрунтованість дисертації, і оцінюючи роботу Міхальнової Ю. О. загалом позитивно, вважаємо за доцільне висловити деякі побажання, які носять, імовірно, рекомендаційний характер.

1. Потребує роз'яснення, що розуміється авторкою під поняттям рефлексії у філософському дискурсі.
2. Авторка не конкретизує для викладання яких саме навчальних курсів зі спеціальності 033 Філософія можуть бути застосовані основні положення та результати її дисертаційної роботи.

Висновок: дисертаційна робота на тему «Філософсько-рефлексивне осмислення правової культури особистості: проблема агапелогічного підходу» є оригінальним, завершеним дослідженням, виконане на високому теоретичному і методологічному рівні і має практичну цінність. У дисертаційній роботі Міхальова Ю. О. продемонстровано науково обґрунтовані результати, кваліфіковано виконано всі поставлені наукові завдання, показано володіння методологією наукових досліджень щодо продукування результатів, пов'язаних із новизною та практичною значущістю. Кваліфікаційна наукова праця відповідає чинним вимогам п. п. 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Вважаю, що Міхальова Юлія Олександрівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 033 Філософія.

Рецензент:

Докторка філософських наук,
професорка, професорка кафедри історії України
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»

Віра ОКОРОКОВА

